

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ

**ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ &
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ**

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΑΑ

**ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ
ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ
ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ**

**Μ19.2:ΣΤΗΡΙΞΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(CLLD/LEADER)**

ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΜΑΪΟΣ 2016

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
Τι είναι κρατική ενίσχυση?.....	3
Γιατί είναι σημαντική η γνώση περί κρατικών ενισχύσεων?	3
Πως μπορεί να χορηγηθούν νόμιμα κρατικές ενισχύσεις?.....	3
Τι πρέπει να κάνει μια ΟΤΔ εφόσον θεωρηθεί ότι μια δράση υπόκειται στους κανόνες κρατικών ενισχύσεων?.....	4
Μπορεί μια ΟΤΔ να υλοποιήσει έργα τα οποία δεν έχουν σχέση με την παραγωγή και εμπορία των γεωργικών προϊόντων και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για να εμπίπτουν στο γενικό κανονισμό ήσσονος σημασίας (de minimis) και το γενικό απαλλακτικό κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία? Αν ναι θα πρέπει να κοινοποιείται ξεχωριστά κάθε έργο ή μπορεί να ομαδοποιηθούν αυτά στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου συστήματος ενισχύσεων έτσι ώστε να κοινοποιείται μόνο το σύστημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή?.....	5
Γενικά σημεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη	6
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ & ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ	7
19.2.1: ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΓΝΩΣΕΩΝ & ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	7
19.2.1.1: Στήριξη για δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης & απόκτησης δεξιοτήτων	7
19.2.1.2: Στήριξη για δραστηριότητες επίδειξης & δράσεις ενημέρωσης.....	7
19.2.1.3: Στήριξη για βραχυπρόθεσμες ανταλλαγές για διαχείριση γεωργικών εκμεταλλεύσεων & δασών καθώς και για επισκέψεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις & δάση	7
19.2.2: ΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑ ΚΑΙ/Ή ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	7
19.2.3: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ Η ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	9
19.2.4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	9
19.2.4.1: Επενδύσεις για την ίδρυση/ δημιουργία μη γεωργικών δραστηριοτήτων.....	9
19.2.5: ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ & ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΙΩΝ ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	10
19.2.5.1: Στήριξη για υποδομές μικρής κλίμακας (πχ. ύδρευση, αποχέτευση, κ.λπ.), συμπεριλαμβανομένης της εξοικονόμησης ενέργειας σε χρησιμοποιούμενα δημόσια κτίρια	10
19.2.5.2: Στήριξη για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον αγροτικό πληθυσμό, καθώς και των σχετικών υποδομών (πχ. παιδικοί σταθμοί, αγροτικά ιατρεία, κ.λπ.).....	10
19.2.5.3: Στήριξη για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση υπηρεσιών αναψυχής, καθώς και των σχετικών υποδομών.....	10
19.2.5.4: Στήριξη για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση υπηρεσιών πολιτισμού, καθώς και των σχετικών υποδομών.....	10
19.2.5.5: Στήριξη για επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομές αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας.....	11

19.2.5.6: Στήριξη για μελέτες και επενδύσεις, που συνδέονται με τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς των χωριών, των αγροτικών τοπίων και των τόπων με υψηλή φυσική αξία, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών κοινωνικο-οικονομικών πτυχών, καθώς και δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.....	11
19.2.5.7: Στήριξη για επενδύσεις που στοχεύουν στη μετεγκατάσταση κτιρίων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εξαιρουμένων του εκσυγχρονισμού και της αύξησης παραγωγικής ικανότητας των εγκαταστάσεων	11
19.2.6: ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ.....	11
19.2.6.1: Πρόληψη, αποκατάσταση δασών και δασικών εκτάσεων από πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές και καταστροφικά συμβάντα.....	11
19.2.6.2: Επενδύσεις σε δασοκομικές τεχνολογίες και στην επεξεργασία, κινητοποίηση και εμπορία δασικών προϊόντων.....	11
19.2.7: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ, ΤΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΑΛΛΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ (CLUSTERS).....	12

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με το παρόν ενημερωτικό εγχειρίδιο γίνεται προσπάθεια αναφοράς των ποσοστών ενίσχυσης των δικαιούχων σε βασικές, ενδεικτικές κατηγορίες δράσεων, που μπορεί να περιλαμβάνουν οι τοπικές στρατηγικές με την πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων, στο πλαίσιο συγχρηματοδότησής τους από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), μέσω του υπομέτρου 19.2 «Στήριξη υλοποίησης δράσεων των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων».

Τα ανωτέρω περιγράφονται υπό το πρίσμα της έννοιας των «κρατικών ενισχύσεων» και των κανονισμών βάσει των οποίων μπορεί να χορηγούνται αυτές έτσι ώστε να μη θίγεται ο ανταγωνισμός.

Το παρόν κείμενο σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τους σχετικούς κανονισμούς και τη γνωμοδότηση από την Επιτροπή για την έγκριση των καθεστώτων ενίσχυσης και έχει καθαρά ενημερωτικό και υποβοηθητικό χαρακτήρα για τις εν δυνάμει Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ).

Συστήνεται προς τους χρήστες να μην χρησιμοποιήσουν αυτούσιους τους αναγραφόμενους τίτλους των δράσεων, αλλά να τους προσαρμόσουν ανάλογα σύμφωνα με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες του τοπικού τους προγράμματος.

Τι είναι κρατική ενίσχυση?

«Ενίσχυση που χορηγείται υπό οποιαδήποτε μορφή από **τα κράτη ή με κρατικούς πόρους** και που **νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό** δια της **ευνοϊκής μεταχειρίσεως¹** ορισμένων **επιχειρήσεων²** ή **ορισμένων κλάδων παραγωγής** είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν οι Συνθήκες ορίζουν άλλως».

Γιατί είναι σημαντική η γνώση περί κρατικών ενισχύσεων?

Ο έλεγχος και η γνώση των κρατικών ενισχύσεων είναι σημαντικά θέματα γιατί η χορήγηση μη νόμιμης κρατικής ενίσχυσης έχει σοβαρές συνέπειες όπως:

- Διακοπή της υλοποίησης του καθεστώτος ενίσχυσης
- Αναζήτηση της επιστροφής της ενίσχυσης (συν τόκους) από τις ωφελούμενες επιχειρήσεις (δικαιούχους)
- Εκκίνηση διαδικασιών επιβολής προστίμων στο κράτος μέλος
- Αναζήτηση νομικής παρέμβασης από μη ωφελούμενους (δυσανεστημένους) ανταγωνιστές, για αποζημίωση

Πως μπορεί να χορηγηθούν νόμιμα κρατικές ενισχύσεις?

- Μέσω **κοινοποίησης του καθεστώτος στήριξης** στην Επιτροπή και αναμονή έγκρισης αυτού πριν πραγματοποιηθούν οποιοσδήποτε πληρωμές στους δικαιούχους ή αναληφθούν οι όποιες νομικές δεσμεύσεις. Αφορά σε χρονοβόρα και δύσκολη διαδικασία και καλό θα είναι να αποφεύγεται.
- Το **Συμβούλιο** μπορεί να καθορίζει κατηγορίες ενισχύσεων που απαλλάσσονται από την εν λόγω υποχρέωση κοινοποίησης:
  - **Άρθρο 81 καν. (ΕΕ) 1305/2013³**: «...Τα άρθρα 107, 108 και 109 Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) δεν εφαρμόζονται στις πληρωμές που

¹Ευνοϊκή μεταχείριση αποτελεί οποιαδήποτε ανακούφιση από κόστος έμφυτο στις οικονομικές δραστηριότητες της δικαιούχου επιχείρησης.

²Ως επιχείρηση νοείται οποιοσδήποτε φορέας ασκεί οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς και τον τρόπο χρηματοδότησής του και ανεξάρτητα από τον αν ο χαρακτήρας είναι κερδοσκοπικός ή κοινωνικός.

³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1305&rid=1>

πραγματοποιούνται από τα κράτη μέλη δυνάμει του παρόντος κανονισμού και σύμφωνα με αυτόν ..... εντός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 42 της ΣΛΕΕ.».

Άρθρο 42 ΣΛΕΕ⁴: «Οι διατάξεις του κεφαλαίου του σχετικού με τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν εφαρμόζονται στην **παραγωγή και στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων** παρά μόνο κατά το μέτρο που ορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, στο πλαίσιο των διατάξεων και σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 43, παράγραφος 2, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους του άρθρου 39»

- **Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1407/2013⁵** της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις **ενισχύσεις ήσσονος σημασίας** (γενικό de minimis).
- Χρήση **απαλλακτικών κανονισμών** για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων συμβιβάσιμων με την εσωτερική αγορά, κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της ΣΛΕΕ, βάσει της **εξουσιοδότησης που δίνεται στην Επιτροπή** να δηλώσει ότι ορισμένες κατηγορίες ενισχύσεων απαλλάσσονται από την προβλεπόμενη υποχρέωση κοινοποίησης, κυρίως:
  - Απαλλακτικός κανονισμός για τη γεωργία και τη δασοκομία **καν. (ΕΕ) 702/2014 της Επιτροπής⁶**
  - Γενικός απαλλακτικός κανονισμός **καν. (ΕΕ) 651/2014 της Επιτροπής⁷**

Τι πρέπει να κάνει μια ΟΤΔ εφόσον θεωρηθεί ότι μια δράση υπόκειται στους κανόνες κρατικών ενισχύσεων?

Αφορά σε δράσεις στο πλαίσιο τοπικής ανάπτυξης με την πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ και δε σχετίζονται με την παραγωγή και εμπορία γεωργικών προϊόντων και συνεπώς υπόκεινται στους κανόνες κρατικών ενισχύσεων.

Το γεγονός ότι οι κανόνες κρατικών ενισχύσεων ισχύουν για μια συγκεκριμένη δράση δε συνεπάγεται κατ' ανάγκη και υποχρέωση κοινοποίησής της στην Επιτροπή, όπως περιγράφεται ακολούθως:

1^η περίπτωση: Εάν το ποσό ενίσχυσης (δημόσια δαπάνη) δεν υπερβαίνει τις 200.000 ευρώ, ανά επιχείρηση, για μια περίοδο 3 ετών, το έργο δύναται να εμπίπτει στο γενικό κανονισμό ενισχύσεων ήσσονος σημασίας (de minimis). Θα πρέπει να αποδειχθεί ότι η σχετική επιχείρηση δεν έχει πάρει, βάσει του γενικού κανονισμού de minimis, ποσά ενίσχυσης που υπερβαίνουν τις 200.000 ευρώ για μια περίοδο 3 ετών.

2^η περίπτωση: Εάν το ποσό υπερβαίνει τις 200.000 ευρώ, ανά επιχείρηση, για μια περίοδο 3 ετών, πρέπει να εξεταστεί εάν το έργο είναι συμβατό με κάποιον από τους σχετικούς κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή πρέπει να **ενημερώνεται** για τη δράση (κατηγορία δράσεων) χωρίς να απαιτείται κοινοποίηση.

3^η περίπτωση: Εάν η δράση δεν πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να εμπίπτει στο γενικό κανονισμό ενισχύσεων ήσσονος σημασίας (de minimis) ή το γενικό κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία, πρέπει να **κοινοποιηθεί στην Επιτροπή**.

Δεν μπορεί να υλοποιηθεί μια δράση προτού αποφανθεί η Επιτροπή αν είναι συμβατή με τους κανόνες ανταγωνισμού, σύμφωνα με τις κοινοποιηθείσες πληροφορίες.

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL>

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1407&rid=1>

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0702&rid=1>

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&rid=1>

Ένα παράδειγμα «κοινοποίησης καθεστώτος στήριξης» είναι μέσω των κατευθυντηρίων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στο γεωργικό και το δασοκομικό τομέα. Ειδικότερα στο σημείο 24 Κεφάλαιο 2.1 «Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στο γεωργικό και το δασοκομικό τομέα και στις αγροτικές περιοχές για την περίοδο 2014-2020 (2014/C 204/01)» αναφέρεται ότι: «Οι ενισχύσεις για τοπική ανάπτυξη στο πλαίσιο του LEADER, η οποία αναφέρεται στο άρθρο 35 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 και στα άρθρα 42 έως 45 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 και περιλαμβάνει επιμέρους έργα που εκπονούνται και εκτελούνται στο πλαίσιο τοπικών εταιρικών σχέσεων για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων τοπικών προβλημάτων, μπορούν να καλύπτονται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές στο βαθμό που πληρούν τις προϋποθέσεις των σχετικών μέτρων αγροτικής ανάπτυξης, που καθορίζονται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές.

Όσον αφορά στην εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων και κυρίως τις περιπτώσεις 2 και 3 θα πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία των ΟΤΔ, της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του ΠΑΑ και της Ειδικής Υπηρεσίας Κρατικών Ενισχύσεων (ΕΥΚΕ).

Ειδικότερα, βάσει των νόμων 4152/2013 και 4314/2014, όλα τα σχέδια που αφορούν σε διαχείριση ή παροχή κρατικών πόρων, πριν την τελική έγκριση και υιοθέτησή τους, θα πρέπει να αποστέλλονται στην ΕΥΚΕ.

Μπορεί μια ΟΤΔ να υλοποιήσει έργα τα οποία δεν έχουν σχέση με την παραγωγή και εμπορία των γεωργικών προϊόντων και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για να εμπίπτουν στο γενικό κανονισμό ήσσονος σημασίας (de minimis) και το γενικό απαλλακτικό κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία? Αν ναι θα πρέπει να κοινοποιείται ξεχωριστά κάθε έργο ή μπορεί να ομαδοποιηθούν αυτά στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου συστήματος ενισχύσεων έτσι ώστε να κοινοποιείται μόνο το σύστημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή?

Μπορεί να υλοποιηθούν έργα στο πλαίσιο CLLD/LEADER και να χρηματοδοτηθούν από το ΕΓΤΑΑ εφόσον είναι συμβατά με τις προτεραιότητες του ΠΑΑ 2014-2020, τις προτεραιότητες για την αγροτική ανάπτυξη, την τοπική στρατηγική και τον κανονισμό (ΕΕ) 1305/2013.

Για να χορηγηθεί νόμιμη ενίσχυση, για μια δράση που δεν εμπίπτει στο άρθρο 42 της ΣΛΕΕ, θα πρέπει να διερευνηθεί αρχικά αν η ενίσχυση αποτελεί «κρατική ενίσχυση» και ακολούθως να σχεδιαστεί έτσι ώστε να μη θίγει τον ανταγωνισμό.

Για να αποτελεί μια ενίσχυση κρατική ενίσχυση ελέγχονται σωρευτικά τα ακόλουθα:

- ύπαρξη μιας επιχείρησης,
- δυνατότητα καταλογισμού του μέτρου στο Δημόσιο,
- χορήγηση πλεονεκτήματος και την επιλεκτικότητα του μέτρου
- δυνητικές επιπτώσεις της στον ανταγωνισμό και στις συναλλαγές εντός της Ένωσης

Εφόσον κάποια δράση δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να εμπίπτει στο γενικό κανονισμό ήσσονος σημασίας (de minimis) και τους σχετικούς κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορία, τότε θα πρέπει να ακολουθηθεί η πολύπλοκη διαδικασία της κοινοποίησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να διερευνηθεί βάσει ποιών κανόνων κρατικών ενισχύσεων θα κοινοποιηθεί μια δράση. Για παράδειγμα “Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στο γεωργικό και το δασοκομικό τομέα και στις αγροτικές περιοχές για την περίοδο 2014-2020 (2014/C 204/01)”⁸.

Μπορεί να υπάρξει κοινοποίηση μεμονωμένων έργων αλλά μπορεί να γίνει κοινοποίηση και σε ομάδα ομοειδών έργων, στο πλαίσιο ενός καθεστώτος ενίσχυσης⁹.

Γενικά σημεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ...

Ακόμα και αν φαίνεται ότι κάποια ενίσχυση δε θίγει τον ανταγωνισμό ή δεν αποτελεί «κρατική ενίσχυση» πάντα θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία με την αρμόδια αρχή (ΕΥΚΕ και ΕΥΔ ΠΑΑ) και εάν μια ενίσχυση είναι «κρατική ενίσχυση» αναζητείται πάντα ο καλύτερος τρόπος για να χορηγηθεί νόμιμα ή ανασχεδιάζεται ανάλογα.

- Πριν τις πρώτες πληρωμές στους δικαιούχους ελέγχονται τα ποσοστά ενίσχυσης βάσει των ισχυόντων κανονισμών, που καλύπτουν το συγκεκριμένο καθεστώς ενίσχυσης κατά την ημερομηνία ένταξης των εν λόγω δικαιούχων.
- Εφόσον σε ένα καθεστώς ενίσχυσης επέλθουν μεταβολές, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τη συμβατότητα του με τους κανόνες σχετικά με τον ανταγωνισμό, συμβουλευόμαστε την αρμόδια αρχή (ΕΥΚΕ και ΕΥΔ ΠΑΑ) για το αν μπορεί να συνεχίσει να ισχύει με την υφιστάμενη νομική του βάση ή θα πρέπει να υπάρξουν περαιτέρω ενέργειες.
- Οι παρεχόμενες ενισχύσεις εξυπηρετούν ένα σκοπό κοινού συμφέροντος, έχουν σαφή χαρακτήρα κινήτρου, είναι κατάλληλες και αναλογικές, χορηγούνται με απόλυτη διαφάνεια και υπόκεινται σε μηχανισμό ελέγχου και τακτική αξιολόγηση και δεν επηρεάζουν δυσμενώς τους όρους των συναλλαγών, σε βαθμό που να αντίκειται προς το κοινό συμφέρον.

Δεν χορηγούνται ενισχύσεις:

- σε προβληματικές επιχειρήσεις,
- που εξαρτώνται από τη χρήση εγχώριων αντί εισαγόμενων εμπορευμάτων,
- ad hoc υπέρ επιχειρήσεων κατά των οποίων εκκρεμεί εντολή ανάκτησης εκδοθείσα βάσει προηγούμενης απόφασης της Επιτροπής η οποία κήρυξε μια ενίσχυση παράνομη και ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά.

- Ειδικότερα ο καν. (ΕΕ) 702/2013 χρησιμοποιείται για την απαλλαγή από την υποχρέωση κοινοποίησης ενισχύσεων υπέρ πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) για δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 42 της ΣΛΕΕ, εφόσον οι ενισχύσεις χορηγούνται σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 1305/2013, συγχρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ και είναι πανομοιότυπες με το σχετικό μέτρο/δράση αγροτικής ανάπτυξης, το οποίο προβλέπεται στο εγκεκριμένο ΠΑΑ 2014-2020.

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2014:204:FULL&from=EL>

⁹ Στο πλαίσιο των κανόνων κρατικών ενισχύσεων, «καθεστώς ενίσχυσης» ορίζεται κάθε πράξη βάσει της οποίας χωρίς να απαιτούνται περαιτέρω μέτρα εκτέλεσης, μπορούν να χορηγούνται μεμονωμένες ενισχύσεις σε επιχειρήσεις, οι οποίες ορίζονται στην εν λόγω πράξη κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο και κάθε πράξη βάσει της οποίας μπορεί να χορηγείται ενίσχυση που δεν συνδέεται με συγκεκριμένο έργο σε μια ή περισσότερες επιχειρήσεις για απροσδιόριστη χρονική περίοδο ή/και απροσδιόριστο ποσό.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ & ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ

19.2.1: ΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΓΝΩΣΕΩΝ & ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Νομική βάση: Άρθρο 14 καν. (ΕΕ) 1305/2013

19.2.1.1: Στήριξη για δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης & απόκτησης δεξιοτήτων

19.2.1.2: Στήριξη για δραστηριότητες επίδειξης & δράσεις ενημέρωσης

19.2.1.3: Στήριξη για βραχυπρόθεσμες ανταλλαγές για διαχείριση γεωργικών εκμεταλλεύσεων & δασών καθώς και για επισκέψεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις & δάση

- Όταν οι δράσεις αφορούν ωφελούμενους που δραστηριοποιούνται στο γεωργικό τομέα¹⁰, η στήριξη δεν ακολουθεί τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων και απαλλάσσεται από την υποχρέωση κοινοποίησης. Η ένταση ενίσχυσης ανέρχεται έως 100% των επιλέξιμων δαπανών.
- Όταν οι δράσεις αφορούν ΜΜΕ αγροτικών περιοχών, η παρεχόμενη στήριξη χορηγείται βάσει του άρθρου 47 καν. (ΕΕ) 702/2014, ως ακολούθως:
  - **60% των επιλέξιμων δαπανών** για μεσαίες επιχειρήσεις
  - **70% των επιλέξιμων δαπανών** για πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις

Η στήριξη για δράσεις με προϋπολογισμό **έως και 20.000€** δύναται να χορηγηθεί βάσει του καν. (ΕΕ) 1407/2013 (γενικός de minimis), με **ένταση ενίσχυσης 100% των επιλέξιμων δαπανών**.

- Όταν οι δράσεις αφορούν ωφελούμενους που δραστηριοποιούνται στο δασικό τομέα, η στήριξη χορηγείται βάσει του άρθρου 38 καν. (ΕΕ) 702/2014, με ένταση ενίσχυσης **έως 100% των επιλέξιμων δαπανών**.

19.2.2: ΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑ ΚΑΙ/Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ¹¹

Νομική βάση: Άρθρο 17§1β καν. (ΕΕ) 1305/2013

19.2.2.1: Μεταποίηση, εμπορία και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα γεωργικό προϊόν¹²

Η παρεχόμενη στήριξη δεν ακολουθεί τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων και απαλλάσσεται από την υποχρέωση κοινοποίησης. Τα ποσοστά στήριξης χορηγούνται βάσει του παραρτήματος II καν. (ΕΕ) 1305/2013 ως ακολούθως:

- **50% επιλέξιμων δαπανών** στις περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Ιονίων Νήσων, Πελοποννήσου, Κρήτης
- **75% των επιλέξιμων δαπανών** στα μικρά νησιά του Αιγαίου¹³

¹⁰ Γεωργικός τομέας: το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην πρωτογενή παραγωγή, τη μεταποίηση και την εμπορία γεωργικών προϊόντων.

¹¹ Η δράση μπορεί να αφορά σε ίδρυση ή εκσυγχρονισμό/ανάπτυξη μια μεταποιητικής μονάδας. Σε κάθε μια από τις δύο δράσεις μπορεί να επιλεγούν από τις ΟΤΑ διαφορετικό μέγιστο ποσοστό ενίσχυσης και διαφορετικό ανώτατο συνολικό κόστος μιας επένδυσης.

¹² Γεωργικό προϊόν: τα προϊόντα που απαριθμούνται στο Παράρτημα I της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), εξαιρουμένων των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας

¹³ Αφορά σε όλα τα νησιά του Αιγαίου εκτός από Κρήτη και Εύβοια, βάσει του άρθρου 1 του Καν. 229/2013, με τον οποίο καταργήθηκε ο Καν. 2019/93

- **40% των επιλέξιμων δαπανών** στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Μακεδονίας και Αττικής

Επίσης, δύναται να χρησιμοποιηθεί ο κανονισμός του γενικού de minimis, με ένταση ενίσχυσης έως και 65%¹⁴ των επιλέξιμων δαπανών, εφόσον αιτιολογείται από την τοπική στρατηγική.

19.2.2.2: Μεταποίηση, εμπορία και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων με αποτέλεσμα μη γεωργικό προϊόν

Η στήριξη για επενδύσεις της παρούσας δράσης σε ΜΜΕ χορηγείται, βάσει του άρθρου 44 του καν. (ΕΕ) 702/2014, εφόσον αυτή χορηγείται στο πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 και αφορά δράση πανομοιότυπη με το σχετικό μέτρο του εγκεκριμένου Προγράμματος.

Η ένταση ενίσχυσης περιορίζεται στα κατωτέρω ποσοστά:

Περιφέρειες NUTS2		Μέγιστες εντάσεις ενίσχυσης σε ΜΜΕ βάσει άρθρου 44 Καν. (ΕΕ) 702/2014		Μέγιστες εντάσεις ενίσχυσης σε ΜΜΕ βάσει καν. (ΕΕ) 1407/2013 (γενικός de minimis)
		Μεσαίες επιχειρήσεις	Μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις	
	Περιφέρειες NUTS3	% των επιλέξιμων δαπανών		
Λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες με κατά κεφαλή ΑΕΠ υψηλότερο του 60% του μέσου όρου της ΕΕ-27				
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης		35%	45%	Δύναται να χρησιμοποιηθεί ο κανονισμός του γενικού de minimis, με ένταση ενίσχυσης έως και 65% των επιλέξιμων δαπανών, εφόσον αιτιολογείται από την τοπική στρατηγική.
Κεντρικής Μακεδονίας		35%	45%	
Θεσσαλίας		35%	45%	
Ηπείρου		35%	45%	
Δυτικής Ελλάδας		35%	45%	
Πελοποννήσου		35%	45%	
Βορείου Αιγαίου		35%	45%	
Περιοχές «γ» αραιοκατοικημένες περιοχές και σε περιφέρειες NUTS3 ή τμήματα αυτών που έχουν χερσαία σύνορα με χώρα εκτός του ΕΟΧ ή της ΕΖΕΣ				
Στερεά Ελλάδα	Ευρυτανία	25%	35%	
Δυτική Μακεδονία	Καστοριά	25%	35%	
	Φλώρινα	25%	35%	
Πρώην περιοχές «α» (περίοδος έως 31/12/2017)				

¹⁴ Το μέγιστο ποσοστό ενίσχυσης διαμορφώνεται βάσει του ανώτατου ποσού ενίσχυσης, το οποίο δε θα πρέπει να υπερβαίνει τις 200.000 € την τριετία. Για παράδειγμα, εάν χρησιμοποιηθεί το ανώτερο όριο έντασης ενίσχυσης που επιλέγεται βάσει κανονισμού de minimis = 65% των επιλέξιμων δαπανών και η επιχείρηση δεν έχει λάβει, κατά την τριετία αναφοράς, από πουθενά αλλού ενίσχυση βάσει de minimis, ο συνολικός προϋπολογισμός ενός έργου μπορεί να ανέρθει έως περίπου 308 χιλ. €, ενώ με επιλεχθείσα ένταση ενίσχυσης = 50% των επιλέξιμων δαπανών, ο συνολικός προϋπολογισμός μπορεί να ανέλθει έως 400 χιλ. €.

Δυτική Μακεδονία	Γρεβενά	25%	35%
	Κοζάνη	25%	35%
Ιόνια Νησιά		25%	35%
Κρήτη		25%	35%
Πρώην περιοχές «α» (περίοδος από 1/1/2018 έως και 31/12/2020)			
Δυτική Μακεδονία	Γρεβενά	20%	30%
	Κοζάνη	20%	30%
Ιόνια Νησιά		20%	30%
Κρήτη		20%	30%
Μη προκαθορισμένες περιοχές «γ»			
Αττική		20%	30%
Στερεά Ελλάδα	Βοιωτία	20%	30%
	Φθιώτιδα	20%	30%
	Εύβοια	20%	30%
	Φωκίδα	20%	30%
Νότιο Αιγαίο		20%	30%

19.2.3: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ Η ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Νομική βάση: Άρθρο 17§1γ καν. (ΕΕ) 1305/2013

19.2.3.1: Βελτίωση πρόσβασης σε γεωργική γη και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις

Η παρεχόμενη στήριξη δεν ακολουθεί τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων και απαλλάσσεται από την υποχρέωση κοινοποίησης, δεδομένου ότι αφορά σε στήριξη υποδομών που δεν προορίζονται να αποτελέσουν αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης, με ωφελούμενους άτομα που ασχολούνται με την παραγωγή και εμπορία γεωργικών προϊόντων, με ποσοστό ενίσχυσης, το οποίο ανέρχεται έως το 100% των επιλέξιμων δαπανών.

19.2.4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Νομική βάση: Άρθρο 19§1β καν. (ΕΕ) 1305/2013

19.2.4.1: Επενδύσεις για την ίδρυση/ δημιουργία μη γεωργικών δραστηριοτήτων

Η στήριξη παρέχεται βάσει του άρθρου 22 καν. (ΕΕ) 651/2014, με ανώτατο ποσοστό ενίσχυσης **65% των επιλέξιμων δαπανών** και αφορά σε μη εισηγμένες ΜΜΕ, που λειτουργούν έως 5 έτη χωρίς διανομή κερδών.

Σε κάθε άλλη περίπτωση ίδρυσης / δημιουργίας μη γεωργικών δραστηριοτήτων δύναται να εφαρμοστεί ο κανονισμός του γενικού de minimis, με ένταση ενίσχυσης **έως και 65% των επιλέξιμων δαπανών**, εφόσον αιτιολογείται την τοπική στρατηγική.

19.2.4.2: Επενδύσεις για την ανάπτυξη/εκσυγχρονισμό μη γεωργικών δραστηριοτήτων

Δύναται να χρησιμοποιηθεί ο κανονισμός του γενικού de minimis, με ένταση ενίσχυσης έως και **65% των επιλέξιμων δαπανών**, εφόσον αιτιολογείται από την τοπική στρατηγική.

19.2.5: ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ & ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΙΩΝ ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Νομική βάση: Άρθρο 20 καν. (ΕΕ) 1305/2013

Σε περίπτωση που η χρήση των υποδομών είναι τοπική, ανοικτή στο κοινό, χωρίς καμία χρηματική επιβάρυνση και δεν αποφέρει κέρδος, η στήριξη δεν καθιστά κρατική ενίσχυση και το ανώτατο ποσοστό ενίσχυσης μπορεί να ανέλθει **έως και 100% των επιλέξιμων δαπανών**.

Σε διαφορετική περίπτωση ως ακολούθως:

19.2.5.1: Στήριξη για υποδομές μικρής κλίμακας (πχ. ύδρευση, αποχέτευση, κ.λπ.), συμπεριλαμβανομένης της εξοικονόμησης ενέργειας σε χρησιμοποιούμενα δημόσια κτίρια

Σε γενικές γραμμές η ύδρευση, αποχέτευση αν και αποτελούν οικονομικές δραστηριότητες, δεν στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και δεν επηρεάζουν το μεταξύ των κρατών εμπόριο. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να υπάρχει η συνεργασία με ΕΥΚΕ¹⁵ έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι μια προτεινόμενη δράση δεν αποτελεί «κρατική ενίσχυση».

Σε περίπτωση που η χρηματοδότηση της κατασκευής ή της αναβάθμισης τοπικών υποδομών που συμβάλλουν σε τοπικό επίπεδο στη βελτίωση του επιχειρηματικού και καταναλωτικού περιβάλλοντος, η στήριξη δίνεται βάσει του άρθρου 56 καν. (ΕΕ) 651/2014 και το ποσό ενίσχυσης δεν υπερβαίνει τη **διαφορά μεταξύ των επιλέξιμων δαπανών και του κέρδους εκμετάλλευσης της επένδυσης**. Για παράδειγμα όταν σε ένα έργο τοπικής υποδομής επιβάλλονται για τη χρήση του ανταποδοτικά τέλη αυτά θα πρέπει να αφαιρούνται από το συνολικό επιλέξιμο ποσό και το ποσοστό ενίσχυσης διαμορφώνεται ανάλογα.

19.2.5.2: Στήριξη για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση τοπικών βασικών υπηρεσιών για τον αγροτικό πληθυσμό, καθώς και των σχετικών υποδομών (πχ. παιδικοί σταθμοί, αγροτικά ιατρεία, κ.λπ.)

Σε περίπτωση που η χρήση των υποδομών είναι τοπική, ανοικτή στο κοινό, χωρίς καμία χρηματική επιβάρυνση και δεν αποφέρει κέρδος, η στήριξη δεν καθιστά κρατική ενίσχυση και το ανώτατο ποσοστό ενίσχυσης μπορεί να ανέλθει **έως και 100% των επιλέξιμων δαπανών**.

19.2.5.3: Στήριξη για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση υπηρεσιών αναψυχής, καθώς και των σχετικών υποδομών

Η στήριξη παρέχεται βάσει του άρθρου 55 καν. (ΕΕ) 651/2014 και το μέγιστο ποσοστό ενίσχυσης μπορεί να ανέλθει **έως και το 80% των επιλέξιμων δαπανών** ή να μην υπερβαίνει τη **διαφορά μεταξύ των επιλέξιμων δαπανών και του κέρδους εκμετάλλευσης της επένδυσης**.

19.2.5.4: Στήριξη για τη δημιουργία, βελτίωση ή επέκταση υπηρεσιών πολιτισμού, καθώς και των σχετικών υποδομών

Η στήριξη παρέχεται βάσει του άρθρου 53 καν. (ΕΕ) 651/2014 και το μέγιστο ποσοστό ενίσχυσης μπορεί να ανέλθει **έως και το 80% των επιλέξιμων δαπανών** ή να μην υπερβαίνει τη **διαφορά μεταξύ των επιλέξιμων δαπανών και του κέρδους εκμετάλλευσης της επένδυσης**.

---

¹⁵ Υπάρχει καινούργια ανακοίνωση της Επιτροπής (Commission Notice on the notion of State aid as referred to in Article 107(1) TFEU), η οποία αναμένεται να οριστικοποιηθεί άμεσα.

19.2.5.5: Στήριξη για επενδύσεις για δημόσια χρήση σε υποδομές αναψυχής, τουριστικές πληροφορίες και τουριστικές υποδομές μικρής κλίμακας

Σε περίπτωση που η χρηματοδότηση της κατασκευής ή της αναβάθμισης τοπικών υποδομών που συμβάλλουν σε τοπικό επίπεδο στη βελτίωση του επιχειρηματικού και καταναλωτικού περιβάλλοντος, η στήριξη δίνεται βάσει του άρθρου 56 καν. (ΕΕ) 651/2014 και το ποσό ενίσχυσης δεν υπερβαίνει τη **διαφορά μεταξύ των επιλέξιμων δαπανών και του κέρδους εκμετάλλευσης της επένδυσης.**

19.2.5.6: Στήριξη για μελέτες και επενδύσεις, που συνδέονται με τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς των χωριών, των αγροτικών τοπίων και των τόπων με υψηλή φυσική αξία, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών κοινωνικο-οικονομικών πτυχών, καθώς και δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης

Η στήριξη παρέχεται βάσει του άρθρου 53 καν. (ΕΕ) 651/2014 και το μέγιστο ποσοστό ενίσχυσης μπορεί να ανέλθει **έως και το 80% των επιλέξιμων δαπανών.**

19.2.5.7: Στήριξη για επενδύσεις που στοχεύουν στη μετεγκατάσταση κτιρίων γεωργικών εκμεταλλεύσεων, εξαιρουμένων του εκσυγχρονισμού και της αύξησης παραγωγικής ικανότητας των εγκαταστάσεων

Η στήριξη παρέχεται βάσει του άρθρου 16 καν. (ΕΕ) 702/2014, εφόσον η μετεγκατάσταση του κτιρίου γεωργικής εκμετάλλευσης εξυπηρετεί στόχο δημοσίου συμφέροντος.

Η ένταση ενίσχυσης ανέρχεται **έως το 100% των επιλέξιμων δαπανών** για αυτές τις δραστηριότητες όταν η μετεγκατάσταση:

- συνίσταται στην κατεδάφιση, την απομάκρυνση και ανακατασκευή των υφιστάμενων εγκαταστάσεων
- αφορά δραστηριότητες πλησίον αγροτικών οικισμών, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής ή τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αγροτικού οικισμού.

19.2.6: ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

19.2.6.1: Πρόληψη, αποκατάσταση δασών και δασικών εκτάσεων από πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές και καταστροφικά συμβάντα¹⁶

Νομική βάση: Άρθρο 24 καν. (ΕΕ) 1305/2013

Για τις ενισχύσεις που αφορούν σε πρόληψη ή αποκατάσταση ζημιών σε δάση και δασικές εκτάσεις, που χορηγούνται σε δημόσιους & ιδιώτες κατόχους δασικών εκμεταλλεύσεων & σε άλλους φορείς, εφαρμόζεται το άρθρο 34 καν. (ΕΕ) 702/2014, με ένταση ενίσχυσης, που ανέρχεται έως το **100% των επιλέξιμων δαπανών.**

Η σχετική δράση επί δημοσίων εκτάσεων θα πρέπει να υλοποιηθεί βάσει του άρθρου 100 (Προγραμματικές Συμβάσεις) του Ν. 4014/11 (ΦΕΚ 209^Α/21-9-2011).

19.2.6.2: Επενδύσεις σε δασοκομικές τεχνολογίες και στην επεξεργασία, κινητοποίηση και εμπορία δασικών προϊόντων

Νομική βάση: Άρθρο 26 καν. (ΕΕ) 1305/2013

Η στήριξη παρέχεται βάσει του άρθρου 37 καν. (ΕΕ) 702/2014 με ένταση ενίσχυσης που ανέρχεται έως:

- **75% των επιλέξιμων δαπανών** στα μικρά νησιά του Αιγαίου Πελάγους

¹⁶ Αφορά σε δύο ξεχωριστές δράσεις που αφορούν είτε την πρόληψη, είτε την αποκατάσταση. Εάν η τοπική στρατηγική το επιβάλλει μπορεί η δράση να αφορά σε πρόληψη αλλά και αποκατάσταση.

- **50% των επιλέξιμων δαπανών** στις περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Ιονίων Νήσων, Πελοποννήσου, Κρήτης
- **40% των επιλέξιμων δαπανών** στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Μακεδονίας και Αττικής

Επίσης δύναται να χρησιμοποιηθεί ο κανονισμός του γενικού de minimis, **με ένταση ενίσχυσης έως και 65% των επιλέξιμων δαπανών**, εφόσον αιτιολογείται από την τοπική στρατηγική.

19.2.7: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΑΣΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ, ΤΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΑΛΛΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ (CLUSTERS)

Νομική βάση: Άρθρο 35 καν. (ΕΕ) 1305/2013

Οι δράσεις που μπορούν να ενισχυθούν αφορούν σε δράσεις που «ωφελούμενος» δεν είναι ο γεωργικός τομέας¹⁷, ως ακολούθως:

19.2.7.1: Πιλοτικά έργα (εκτός γεωργικού τομέα)

19.2.7.2: Ανάπτυξη νέων προϊόντων, πρακτικών, διεργασιών και τεχνολογιών στον τομέα των τροφίμων και της δασοπονίας

19.2.7.3: Συνεργασία μεταξύ μικρών επιχειρήσεων για διοργάνωση κοινών μεθόδων εργασίας και τη κοινή χρήση εγκαταστάσεων και πόρων καθώς και για την ανάπτυξη και/ή την εμπορία τουριστικών υπηρεσιών, που συνδέονται με τον αγροτουρισμό

19.2.7.4: Κοινή δράση που αναλαμβάνεται με σκοπό το μετριασμό της αλλαγής κλίματος ή την προσαρμογή σε αυτή

19.2.7.5: Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων σε δραστηριότητες που αφορούν την εκπαίδευση σχετικά με το περιβάλλον και τη διατροφή

19.2.7.6: Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων σε δραστηριότητες που αφορούν την υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική ένταξη και τη γεωργία που στηρίζεται από τις τοπικές κοινότητες

19.2.7.7: Οριζόντια και κάθετη συνεργασία μεταξύ φορέων της αλυσίδας εφοδιασμού για τη δημιουργία και την ανάπτυξη βραχέων αλυσίδων και τοπικών αγορών

19.2.7.8: Δραστηριότητες προώθησης, σε τοπικό επίπεδο, σχετικά με την ανάπτυξη βραχέων αλυσίδων και τοπικών αγορών

19.2.7.9: Κοινές προσεγγίσεις σε ότι αφορά τα περιβαλλοντικά έργα και τις τρέχουσες περιβαλλοντικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της αποτελεσματικής διαχείρισης των υδάτων, της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της διατήρησης των γεωργικών τοπίων.

Ειδικότερα, δε δύναται να υλοποιηθεί μέσω CLLD/LEADER η ενίσχυση για την ίδρυση και λειτουργία επιχειρησιακών ομάδων ΕΣΚ για την παραγωγικότητα και βιωσιμότητα της γεωργίας (αντίστοιχο υπομέτρο 16.1-2 του εγκεκριμένου ΠΑΑ 2014-2020).

¹⁷ Γεωργικός τομέας: το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην πρωτογενή παραγωγή, τη μεταποίηση και την εμπορία γεωργικών προϊόντων.

Για τις δράσεις 19.2.7.7, 19.2.7.8 και 19.2.7.9, οι οποίες υλοποιούνται και οριζόντια μέσω ΠΑΑ 2014-2020, θα πρέπει να ακολουθούνται τα κριτήρια που περιγράφονται στα εγκεκριμένα υπομέτρα του ΠΑΑ 2014-2020.

- Σε περίπτωση που η δράση αφορά σε **συνεργατικούς σχηματισμούς καινοτομίας** ισχύουν τα ακόλουθα βάσει του άρθρου 27 καν. (ΕΕ) 651/2014:

Η ένταση ενίσχυσης για τη λειτουργία του συνεργατικού σχηματισμού δεν υπερβαίνει το 50% των επιλέξιμων δαπανών.

Η ένταση ενίσχυσης των επενδυτικών ενισχύσεων μπορεί να φθάσει έως:

- **65% των επιλέξιμων δαπανών** στις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και Βορείου Αιγαίου.
- **55% των επιλέξιμων δαπανών** στις περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ιονίων Νήσων, Κρήτης, Αττικής, Στερεάς Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου.

Σε διαφορετική περίπτωση:

- Δύναται να χρησιμοποιηθεί ο κανονισμός του γενικού de minimis, **με ένταση ενίσχυσης έως και 65% των επιλέξιμων δαπανών**, εφόσον αιτιολογείται από την τοπική στρατηγική.
- **Εξετάζεται κατά περίπτωση, σε συνεργασία με ΕΥΔ ΠΑΑ και ΕΥΚΕ πως θα δοθεί νόμιμα η σχετική ενίσχυση.** Για παράδειγμα:

Σε περίπτωση **συνεργασίας στον τομέα της δασοκομίας**, οι ενισχύσεις μπορούν να δοθούν βάσει του κεφαλαίου 2.6 «Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στο γεωργικό και το δασοκομικό τομέα και στις αγροτικές περιοχές για την περίοδο 2014-2020 (2014/C 204/01)», σημεία 572-577. Η ένταση ενίσχυσης για τη λειτουργία του συνεργατικού σχηματισμού δεν υπερβαίνει το **100% των επιλέξιμων δαπανών**. Η ένταση ενίσχυσης των επενδυτικών ενισχύσεων (άμεσων δαπανών που συνδέονται με την υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου ή άλλων δράσεων σχετικών με την καινοτομία) μπορεί να φθάσει έως το ανώτατο ποσοστό ανάλογα με τις επενδύσεις που αφορούν.

Σε περίπτωση **συνεργασίας σε αγροτικές περιοχές**, οι ενισχύσεις μπορούν να δοθούν βάσει του κεφαλαίου 3.10 «Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στο γεωργικό και το δασοκομικό τομέα και στις αγροτικές περιοχές για την περίοδο 2014-2020 (2014/C 204/01)», σημεία 699-712. Η ένταση ενίσχυσης για τη λειτουργία του συνεργατικού σχηματισμού δεν υπερβαίνει το **50% των επιλέξιμων δαπανών**. Η ένταση ενίσχυσης των επενδυτικών ενισχύσεων (άμεσων δαπανών που συνδέονται με την υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου ή άλλων δράσεων σχετικών με την καινοτομία) μπορεί να φθάσει έως:

Περιφέρειες NUTS2	Μέγιστες εντάσεις ενίσχυσης σε MME		Μέγιστες εντάσεις ενίσχυσης σε MME βάσει καν. (ΕΕ) 1407/2013 (γενικός de minimis)
	Μεσαίες επιχειρήσεις	Μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις	
Περιφέρειες NUTS3	% των επιλέξιμων δαπανών		

Λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες με κατά κεφαλή ΑΕΠ υψηλότερο του 60% του μέσου όρου της ΕΕ-27			
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης		35%	45%
Κεντρικής Μακεδονίας		35%	45%
Θεσσαλίας		35%	45%
Ηπείρου		35%	45%
Δυτικής Ελλάδας		35%	45%
Πελοποννήσου		35%	45%
Βορείου Αιγαίου		35%	45%
Περιοχές «γ» αραιοκατοικημένες περιοχές και σε περιφέρειες NUTS3 ή τμήματα αυτών που έχουν χερσαία σύνορα με χώρα εκτός του ΕΟΧ ή της ΕΖΕΣ			
Στερεά Ελλάδα	Ευρυτανία	25%	35%
Δυτική Μακεδονία	Καστοριά	25%	35%
	Φλώρινα	25%	35%
Πρώην περιοχές «α» (περίοδος έως 31/12/2017)			
Δυτική Μακεδονία	Γρεβενά	25%	35%
	Κοζάνη	25%	35%
Ιόνια Νησιά		25%	35%
Κρήτη		25%	35%
Πρώην περιοχές «α» (περίοδος από 1/1/2018 έως και 31/12/2020)			
Δυτική Μακεδονία	Γρεβενά	20%	30%
	Κοζάνη	20%	30%
Ιόνια Νησιά		20%	30%
Κρήτη		20%	30%
Μη προκαθορισμένες περιοχές «γ»			
Αττική		20%	30%
Στερεά Ελλάδα	Βοιωτία	20%	30%
	Φθιώτιδα	20%	30%
	Εύβοια	20%	30%
	Φωκίδα	20%	30%
Νότιο Αιγαίο		20%	30%

Δύναται να χρησιμοποιηθεί ο κανονισμός του γενικού de minimis, με ένταση ενίσχυσης έως και 65% των επιλέξιμων δαπανών, εφόσον αιτιολογείται από την τοπική στρατηγική.